

Håndbog:
**SAMARBEJDE
MELLEM SKOLER OG
HELHEDSPLANER**

SAMMEN OM STYRKET TRIVSEL

Trivsel i folkeskolen er vigtig for trivslen i fritiden og vice versa. De børn og unge, der ikke trives i skolen har ofte mindre overskud, har hyppigere begået kriminalitet, taget stoffer eller drikker sig mere fulde sammenlignet med børn og unge, der synes godt om at gå i skole.

Forskning og statistik viser, at der er rigtig god grund til, at boligsociale helhedsplaner samarbejder med skolen om at styrke såvel den sociale som den faglige trivsel hos de 43.000 skolebørn i de udsatte boligområder. I dag er det kun lidt over halvdelen af landets boligsociale helhedsplaner, der samarbejder med skolen.

I denne håndbog kan du få inspiration til hvordan den boligsociale helhedsplan gennem samarbejde med skolen kan styrke indsatsen overfor børn og unge. Håndbogen har eksempler på samarbejdstyper samt anbefalinger til opstart og drift af et samarbejde.

NYE RAMMER FOR SAMARBEJDET

Folkeskolereformen der trådte i kraft i august 2014 ændrede en række forhold for den danske folkeskole. Folkeskolereformen betyder, at de danske skoleelever nu har en længere og mere varieret skoledag .

MÅLSÆTNINGERNE MED REFORMEN

Regeringens målsætninger med folkeskolereformen er, at folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund for de faglige resultater, og tilliden til - og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

To forhold i reformen er specielt interessante i forhold til samarbejdet mellem folkeskolen og de boligsociale helhedsplaner.

EN MERE ÅBEN SKOLE MED FLERE UNDERVISNINGSFORMER

Med den nye folkefolkeskolereform skal skolerne i højere grad end det var tilfældet tidligere åbne sig mod det omgivende samfund, så eleverne oplever, hvordan det, de lærer i skolen, bruges i virkeligheden. Og lærer, hvad det er for et samfund, de er en del af.

Den mere åbne skole skal f.eks. vælge at inddrage kultur og foreningslivet, lokale idrætsforeninger, musik- og billedskoler, museer eller andre lokale foreninger, som den lokale afdeling af Røde Kors eller f.eks. boligselskabet og den boligsociale helhedsplan. Den åbne skole skal bidrage til at skabe en mere varieret undervisning, med nye undervisningsformer og bidrage med viden om, hvad det danske samfund har af forskellige tilbud, samt hvilke muligheder foreningslivet og erhvervslivet rummer.

UNDERSTØTTENDE UNDERVISNING

Folkeskolereformen betyder også, at der kommer en helt ny aktivitet ind i elevernes skema, de såkaldte understøttende timer. De understøttende timer skal sikre, at eleverne møder flere forskellige måder at lære på, at de har tid til faglig fordybelse, og at de får mulighed for at arbejde med et bredere udsnit af deres evner og interesser. Den understøttende undervisning skal anvendes til forløb, læringsaktiviteter m.v., der enten har direkte sammenhæng med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner, eller som sigter på at styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

De understøttende timer, skal supplere den almindelige undervisning i fagene, og timerne ligger udover den fagopdelte undervisning. Disse timer kan varetages af andre faggrupper end lærerne og er derudover ikke omfattet af holddannelsesreglerne. Det betyder, at eleverne f.eks. kan sammensættes frit på tværs af klassetrin, efter faglige behov og/eller interesser.

FIRE KONKRETE MÅDER AT SAMARBEJDE

I det følgende kan du læse fire eksempler på samarbejde mellem folkeskolen og boligsociale helhedsplaner. Eksemplerne er systematiseret i forhold til hvilke målgruppe, der samarbejdes om.

Samarbejde om de forskellige målgrupper kan bidrage til at løse forskellige behov. Hvilke aktiviteter og målgrupper der skal samarbejdes om, afhænger af den lokale kontekst og behov. Det er en god idé, i et samarbejde med skolen, at lave en behovsanalyse.

Vi har inddelt samarbejdsaktiviteterne i fire målgruppe-kategorier:

EKSEMPEL 1: ALLE BØRN

EKSEMPEL 2: UDVALGTE UDSATTE BØRN

EKSEMPEL 3: FORÆLDRE

EKSEMPEL 4: HELE SKOLEKLASSER

EKSEMPEL 1: ÅBNE BOLIGSOCIALE AKTIVITETER FOR ALLE BØRN

Mange boligsociale helhedsplaner har forskellige former for (fritids) aktiviteter i boligområdet. Det kan være aktiviteter som væresteder, pigeclubber eller lommepengeprojekter, foreningsguider el.lign. Disse aktiviteter er som ofte frivillige tilbud for alle områdets børn og unge. De frivillige åbne tilbud stiller krav til rekruttering, da man ellers risikerer, at tilbuddene kun benyttes af børn og unge, der har ressourcer og overskud til at opsøge indsatsen, og at man således ikke når den svagere del af målgruppen, der ikke selv er opsøgende.

Skolen er en stærk rekrutteringskanal, da skolen er en fast obligatorisk ramme for børnenes hverdag, og skolen har kendskab til en meget stor andel af børnene fra boligområdet. Skolen kan således være en ramme for at reklamere for indsatsen, men også en mere direkte rekrutteringskanal, da lærere kan følge svage børn/unge, som de vurderer har et behov, hen til den boligsociale indsats.

Ønsker man et samarbejde om de åbne boligsociale aktiviteter, er det nødvendigt, at den lokale skoles lærere har kendskab til de relevante boligsociale tilbud. Men skolelærernes viden om - og fokus på de boligsociale tilbud, kræver vedligeholdelse. Vedligeholdelsen kan f.eks. sikres ved, at de boligsociale medarbejdere indimellem fortæller om deres indsatser og resultater på lærermøder.

EKSEMPEL 2:

SAMARBEJDE OM FORÆLDRE

I landets udsatte boligområder er det en udbredt problematik, at skoler har svært ved at engagere sårbare forældre i deres børns skolegang. Det er der mange grunde til. Forældrene kan være udfordret personligt, socialt eller kulturelt. De kan have dårlige skoleoplevelser, sprogbarrierer eller mangle kendskab til skolesystemet. Skolerne oplever desuden, at myndighedsfunktionen skaber en barriere i kontakten til forældrene. Herudover har skolerne ofte begrænsede ressourcer til at lave ekstra tiltag for at opnå en god kontakt til sårbare forældre.

Boligsociale medarbejdere i udsatte boligområder kan bidrage positivt til at bygge bro mellem skoler og sårbare forældre. Medarbejderne har med deres lokale tilstedeværelse et stort kendskab og en tillidsfuld relation til familierne. Det giver gode forudsætninger for at komme i dialog med forældrene og støtte dem i at tage større del i børnenes skolegang.

Rundt om i det boligsociale landskab er der flere forskellige eksempler på indsatser, hvor boligsociale medarbejdere bygger bro mellem skole og sårbare forældre. Fem typer af indsatser går her ofte igen. Det er indsatser, der nok adskiller sig fra hinanden, men som har et fælles sigte

om at engagere forældre i deres børns skolegang. De fem indsatstyper er:

FORÆLDREUNDERVISNING

De boligsociale medarbejdere afholder forældrecaféer med forældreundervisning og kurser i bl.a. skolens forventninger til forældre, det danske skolesystem, et godt skole-hjem-samarbejde og kulturforståelse. I den forbindelse kan lærere eller andre fagpersoner fra skolen holde oplæg og igangsætte en debat.

HJEMMESØG

De boligsociale medarbejdere bidrager til brobygningsarbejdet ved at besøge sårbare familier i hjemmet. Her støtter og vejleder de forældrene i emner som forældresamtaler, idræt og mærkedage på skolen. Ligeledes bygger de boligsociale medarbejdere bro til andre tilbud for forældre såvel som børn. Det kan være boligområdets forældrekurser eller den lokale lektiecafé.

FAMILIEKLASSER

I denne indsatstype kommer sårbare forældre i direkte kontakt med skolen ved selv at undervise deres børn i et klasselokale. Familieklassen består af flere børn hvis

forældre underviser, og hvor lærere og pædagoger bistår med støtte. Indsatstypen er oftest forankret i skolen, og de boligsociale medarbejders rolle varierer fra at deltage til blot at dokumentere og evaluere.

UU-VEJLEDNING

De boligsociale medarbejdere afholder i samspil med UU-vejledningen enkeltstående events og arrangementer om uddannelsessystemet. Her får både forældre og unge i udskolingen indsigt og viden om de mange uddannelsesmuligheder, og hvad der skal til for at gennemføre en uddannelse. Sådanne events og arrangementer foregår enten på den lokale skole, hos uddannelsesinstitutioner eller i boligområdets lokaler.

FORÆLDRENETVÆRK

I denne indsatstype bidrager de boligsociale medarbejdere til brobygningsarbejdet ved at opbygge netværk mellem en gruppe af forældre i boligområdet. Den etablerede gruppe af forældre skaber netværk mellem boligområdets børnefamilier. Det gør de blandt andet ved at afholde temaoplæg, hvor forældre erfaringsudveksler og får viden om familie- og skoleraterede emner. Det kan foregå med besøg af fagpersoner fra den lokale skole.

BROBYGNING MELLEM SÅRBARE FORÆLDRE OG SKOLEN I MUNKEBO, KOLDING

I det udsatte boligområde Munkebo i Kolding har man igangsat en indsats, hvor en medarbejder fra den lokale skole er frikøbt til at udføre samtaler og hjemmebesøg i boligområdet. Formålet er at bevidstgøre og støtte sårbare forældre i deres børns skolegang og fritidsliv til fordel for børnenes udvikling, læring og trivsel. Målgruppen er forældre til skolebørn, der ikke allerede er omfattet af sociale tiltag i kommunen.

INDSATSEN

Samarbejdet om indsatsen er bygget op sådan, at medarbejderen fra skolen er den udførende part, hvorimod en boligsocial medarbejder står for koordinering, erfaringsudveksling og opfølgning på indsatsen.

Medarbejderen er opsøgende og tager kontakt til familier ved at stemme dørklokker i boligområdet. En del af medarbejderens arbejde er at færdes og være synlig i boligområdet, for at gøre opmærksom på sig selv og opbygge relationer til familierne. Både lærere fra skolen og boligsociale medarbejdere fra helhedsplanen orienterer desuden medarbejderen om, hvilke familier der

kan have gavn af hjemmebesøg.

Når medarbejderen skaber kontakt til familierne og kommer inden for i hjemmet, handler samtalerne med forældrene om deres børns trivsel i skole og fritid. Medarbejderen har på forhånd udarbejdet en guide til at støtte sig op af. Eksempler på spørgsmål til at starte dialogen med forældrene lyder: "Hvad laver dit barn i fritiden?", "Kommer du til forældremøder på skolen?" og "Hvordan er din relation til klasselæreren?"

Samtalerne bliver herefter tilrettelagt individuelt ud fra den enkelte families behov. De kan handle om alt fra lektielæsning og forældremøder til mobning, idræt og forældreintra. Medarbejderen er enten selv udførende i forhold til familiens behov eller brobygger til andre aktører og/eller tilbud, der kan imødekomme familiens behov. Det kan både være i helhedsplanen, foreningslivet eller i kommunalt regi.

Hjemmebesøg som metode beror på en idé om, at samtaler i hjemmet skaber en bedre og mere ligeværdig dialog med forældrene, end det er muligt i skolen. I hjemmet er medarbejderen på familiernes hjemmebane. Det åbner op for en mere tryk og tillidsfuld dialog mellem forældrene og medarbejderen, hvor der er tid og ro til at komme i dybden med emnerne. Det giver medarbejderen en dybere indsigt i familiernes situation og behov, og dermed bedre muligheder for at målrette den videre brobygning.

EKSEMPEL 3:

SAMARBEJDE OM UDVALGTE BØRN

I udsatte boligområder er der ofte flere børn, der kræver ekstra ressourcer, end i et gennemsnitligt boligområde. I forhold til de udsatte børn findes der gode eksempler på, at boligsociale medarbejdere går ind og laver forløb for enkelte børn/unge eller mindre grupper af børn/unge, der udpeges af skolen som havende et behov. Disse former for indsatser kan både bidrage til, at det deltagende barn kommer til at trives bedre, men ikke mindst at den klasse hvor barnet går, bliver mere velfungerende.

Forløbene kan foregå i – eller udenfor skoletiden. Foregår indsatsen i skoletiden vil den naturligt være tæt koordineret med skolen/læreren, men i det hele taget anbefales det, at man i alt arbejde med udvalgte udsatte børn/unge indgår et tæt samarbejde med skolen og øvrige kommunale indsatser som barnet modtager tilbud fra samt ikke mindst forældrene. Der kan f.eks. udarbejdes en handleplan for barnets deltagelse i forløbet, hvor formål og målsætninger opsættes i et samarbejde med barnet, forældrene, skolen etc.

SAMARBEJDE OM UDVALGTE BØRN I VOLLSMOSE

I Vollsmose hjælper en boligsocial medarbejder med at støtte udvalgte elever på området folkeskole. Det kan være eleven, der har svært ved at fungere i en skolehverdag, f.eks. fordi de har en uhensigtsmæssig adfærd i timerne, det kan være den stille elev, som lærerne kommer til at overse eller elever med sociale udfordringer i frikvarterene.

INDSATSEN

Den boligsociale medarbejder er koblet tæt til 8-9 elever. Han følger dem i en længere periode, der alt efter behov varer minimum 3-6 måneder. Målsætningerne med forløbet afhænger af barnet/den unges behov, men det koordineres med skolen og kan handle om at møde til tiden, have fokus på undervisningen og ikke skabe uro i timerne.

Den boligsociale indsats overfor de udsatte elever foregår i skoletiden enten i selve timerne eller hvor de udsatte elever tages ud af undervisningen til parallellforløb. Den boligsociale medarbejder tager individuelle samtaler med de unge, deltager i nogle af deres timer, afholder temaaktiviteter om f.eks. uddannelsesvalg samt kontakter de unge, hvis de ikke møder op til timerne.

De unge der arbejdes med udpeges af skolen. Deltagelse i aktiviteten er frivillig, og den boligsociale medarbejder bruger derfor en del tid på at gøre sig synlig og blive accepteret blandt børnene og de unge på skolen.

Når en elev er udpeget af skolen, tager den boligsociale medarbejder en samtale med eleven. Her tales om hvorvidt barnet/den unge har interesse for at deltage og man forventningsafstemmer i forhold til hvilke målsætninger, der er for forløbet. Når der er enighed om at indgå et samarbejde inddrages forældrene for deres accept og forståelse, således at de er enige i målsætningerne for arbejdet med deres barn. I dialogen med forældrene udarbejdes en samtykkeerklæring, således at personlig information om barnet/den unge kan udveksles mellem den boligsociale medarbejder, der er ansat i boligselskabet, og skolens personale.

ANSÆTTELSEN OG DET DAGLIGE SAMARBEJDE

De to folkeskoler i Vollsmose er med til at ansætte de boligsociale medarbejdere der skal varetage indsatsen, og det har været skolens ønske, at de skulle have en lærerbaggrund, så de nemmere kunne forstå skolens kultur og organisation.

For at sikre et godt samarbejde og sikre at lærerne, som er dem der skal henvise elever, kontinuerligt er opmærksomme på aktiviteten og ressourcerne hos Martin, er det besluttet, at han har sin daglige gang på skolen i fire dage om ugen. Den sidste dag, er den boligsociale medarbejder på det boligsociale sekretariat.

UDBYTTE

Samlet set skaber aktiviteten en positiv udvikling for de udsatte elever der deltager. Med aktiviteten får eleverne en bedre forståelse for vigtigheden af at gå i skole samt betydningen af fremmøde i forhold til at være en del af det sociale fællesskab i klassen.

EKSEMPEL 4: SAMARBEJDE OM HELE UNDERVISNINGSFORLØB

Skoleklasserne i de udsatte boligområder er ofte præget af skoletrætte unge og en manglende sammenhængskraft hvor børn fra det almene boligområde og børn fra villaområder er opdelt socialt. Derudover har mange af børnene fra udsatte boligområder et begrænset kendskab til det samfund de er en del af, og de er ofte oplevelsesfattige.

De boligsociale medarbejdere kan samarbejde med skoler om at lave anderledes undervisningsforløb med fokus på at skabe fornyet motivation hos ellers skoletrætte børn og bryde de sociale mønstre i klassen. Det kan være en undervisning, der er taget ud af skolens faste ramme, hvor der anvendes andre metoder og med bredere fokus på faglighed, f.eks. håndværk, innovation el.lign.

Det anbefales at boligsociale medarbejdere, der ønsker at indgå samarbejde med skoler om undervisningsforløb udvikler formålet og metoderne i et tæt samarbejde med skolen. Derudover anbefales det, at de boligsociale medarbejdere påtager sig rollen som tovholder/projektleder, og at skolens lærere varetager den faglige del, men fritages fra koordineringsopgaver og lignende.

ALTERNATIVT UNDERVISNINGSFORLØB I CHARLOTTEKVARTERET

I Hedehusene samarbejder Charlotteskolen og den lokale helhedsplan i Charlotteager om forskellige undervisningsforløb for hele klasser. Målsætningerne er, at skoleeleverne opnår en større glæde ved skolen og udviser et større engagement i forhold til at gå i skole,

INDSATSEN

I undervisningsforløbene arbejdes der med den sociale sammenhængskraft i klasserne samt et fokus på andre fagligheder end de klassiske. Der er blandt andet fokus på forskellige håndværk, innovation, empowerment og kreativitet. Herudover er der fokus på at inddrage andre læringsformer, f.eks. mere praktisk undervisning uden for klasselokalet. Helhedsplanen i Charlotteager har flere års erfaring med at lave undervisningsforløb i samarbejde med Charlotteskolen. De har gennemført undervisningsforløb om skolens legepladser, affald i boligområdet, trygge/utrygge og potentielle steder i nærmiljøet og senest om byens lokalhistorie. Undervisningsforløbene i Charlottekvarteret er et eksempel på et integreret samarbejde, hvor samarbejdet skaber en helhedsindsats og en ny organisering.

Det seneste undervisningsforløb som Charlotteskolen og den boligsociale helhedsplan har gennemført tog afsæt i en mursten. Undervisningsforløbet var fuld tid i 3 uger. Eleverne modtog undervisning i de klassiske fag, men undervisningslokalet var byttet ud med Heden, teglværket eller det lokale museum. 6. klasse tog eksempelvis jordprøver af Heden, arbejdede på smedeværkstedet og var på opdagelse i lokalhistorien i museet.

SAMARBEJDET

Undervisningsforløbene tager afsæt i idéer fra beboere eller den boligsociale helhedsplan. Idéerne præsenteres som udgangspunkt for skolelederen, der dernæst finder lærere, der synes det kunne være spændende, at deres klasse gennemfører forløbet.

Forløbene tilrettelægges i et tæt samarbejde mellem klassens lærere og de boligsociale medarbejdere. Idéen udvikles dernæst i en lang proces hvor helhedsplanen inddrager skolen, de respektive lærere og andre aktører fra lokalområdet.

De boligsociale medarbejdere er tovholdere på aktiviteten, og under gennemførelsen står de for koordinering og facilitering af projektet og skolen leverer elever. Selve undervisningen foretages ofte af eksterne, som f.eks. håndværkeren, landmanden eller lignende.

INVOLVERINGSGRAD I SAMARBEJDET

Valg af målgruppe og aktivitet er udgangspunktet for et samarbejde. Men samtidig med at man vælger målgruppen og aktivitet er det væsentligt at blive enige om, hvilken form for samarbejde der ønskes, herunder hvor tæt man ønsker at samarbejde.

CFBUs undersøgelse viser, at samarbejdet mellem boligsociale helhedsplaner og skoler spænder fra et løst koordinerende samarbejde til et integreret samarbejde. I et koordinerende samarbejde udfører parterne hver deres aktiviteter, men koordinerer så aktiviteterne ikke overlapper og hjælper f.eks. hinanden med at rekruttere. I et integreret samarbejde, udvikler og udfører parterne aktiviteter sammen. Det handler således om, hvor meget man involverer sig, hvilket ofte vil hænge sammen med den aktivitet og den målgruppe man ønsker at samarbejde om.

Det koordinerende samarbejde er det mindst forpligtende og det mindst ressourcekrævende. Et koordinerende samarbejde bidrager positivt til at udnytte de professionelle ressourcer, der lægges i boligområder og et koordinerende samarbejde mindsker også risikoen for, at der udføres dobbeltarbejde/dobbeltindsatser. Med et integreret samarbejde vil man dog yderligere kunne optimere udnyttelsen af de forskellige fagligheder, som parterne besidder. Men et integreret samarbejde kræver også en større indsats fra samarbejdspartnerne, og der skal være mulighed for at parterne kan være til stede i samme tid og rum.

KOORDINERENDE SAMARBEJDE

INTEGRERET SAMARBEJDE

Tekst: Rikke Engly Mygind
Anne Maria Foldgast,
Sarah Lunar og
Astrid Marie Sonne-Frederiksen

Layout: Konform
Fotos: Kristian Brasen, taget i
familieklassen på Nørrevang-
skolen i Randers.
Alle rettigheder tilhører CFBU.